

Σχόλια EKBY επί του σχεδίου δράσης για την εφαρμογή της εθνικής στρατηγικής για τη βιοποικιλότητα της Ελλάδας

14/2/2014

1. Τα παρακάτω σχόλια διατυπώνονται σε συνέχεια των σχολίων του EKBY για την Εθνική Στρατηγική για τη Βιοποικιλότητα. Θυμίζουμε ότι για την Εθνική Στρατηγική είχαμε διαπιστώσει ότι το κείμενο «είναι πολύ γενικό και μη δεσμευτικό», και ταυτοχρόνως θεωρούσαμε ότι απαιτείται «..δέσμευση στην υλοποίηση της στρατηγικής, υιοθέτηση συγκεκριμένου προγράμματος εφαρμογής και παρακολούθηση της αποτελεσματικότητάς του». Το παρόν δεν αποτελεί πρόγραμμα εφαρμογής.
2. Ένα σχέδιο δράσης, για να λογίζεται ως τέτοιο, χρειάζεται να περιλαμβάνει κατ' ελάχιστον: μέτρα προς υλοποίηση τα οποία θα είναι συγκεκριμένα και για τα οποία θα γίνεται ιεράρχηση προτεραιοτήτων, θα ορίζονται οι φορείς υλοποίησης, θα παρουσιάζεται το χρονοδιάγραμμα υλοποίησης, θα δίνεται η δυνατότητα χρηματοδότησης π.χ. από το ΣΕΣ 2014-2020 ή άλλα χρηματοδοτικά μέσα (ΠΔΕ, τακτικός προϋπολογισμός, πράσινο ταμείο, LIFE, ΕΟΧ κ.λπ.) και θα δίνεται μια ένδειξη, τουλάχιστον, κόστους. Τα παραπάνω συνιστούν τον σχεδιασμό για την εφαρμογή των προβλέψεων της στρατηγικής. Εκτιμούμε, ότι αυτή η περίοδος είναι η κατάλληλη για να γίνουν τα ανωτέρω, καθώς τώρα καθορίζονται οι προτεραιότητες και οι δράσεις των επιχειρησιακών προγραμμάτων στο πλαίσιο του ΣΕΣ 2014-2020.
3. Ιδιαίτερα χρήσιμες προς την ανωτέρω κατεύθυνση είναι οι οδηγίες που έχει εκδώσει η Σύμβαση για τη Βιολογική Ποικιλότητα το 2011¹ και στις οποίες αναφέρεται ενδεικτικά ότι η στρατηγική και το σχέδιο δράσης θα πρέπει να θέτουν προτεραιότητες, ότι το σχέδιο δράσης θα πρέπει να έχει προγραμματικό χαρακτήρα και να απαντά σε ερωτήματα όπως:
 - Ποιος κάνει τι; (ποιοι οργανισμοί -δημόσιοι ή ιδιωτικοί- θα υλοποιήσουν τις δράσεις)
 - Πώς - πόροι (άνθρωποι, οργανισμοί, υποδομές, χρηματοδοτικά μέσα) που θα κατανεμηθούν για την υλοποίηση των δράσεων. • Πότε;
4. Το παρόν αποτελεί κατάλογο ενεργειών διαφορετικού βαθμού λεπτομέρειας (άλλες είναι πολύ γενικές και άλλες συγκεκριμένες) και όχι σχέδιο δράσης.
5. Όπως προκύπτει από την ανάγνωση του καταλόγου δράσεων, προτείνεται η κωδικοποίηση και επικαιροποίηση της νομοθεσίας α) για τα δάση (έργο που ήδη υλοποιείται), β) για την αλιεία, γ) για τη θήρα, δ) για τη βιοποικιλότητα ειδικά και το περιβάλλον ευρύτερα.

¹ Secretariat of the Convention on Biological Diversity (2011) NBSAP training modules version 2.2 – Module 2. Using the Biodiversity Planning Process to Prepare or Update a National Biodiversity Strategy and Action Plans. Montreal, June 2011.

Παρότι τα ανωτέρω είναι υποβοηθητικά, έχουμε την πεποίθηση ότι η άρση των απειλών και η λύση των προβλημάτων που ταλανίζουν τη βιοποικιλότητα στη χώρα μας έχουν να κάνουν πολύ περισσότερο με την αποτελεσματική εφαρμογή της υπάρχουσας νομοθεσίας (law enforcement) από έναν αποφασιστικό και αποτελεσματικό διοικητικό μηχανισμό που έχει δεσμευθεί στη διατήρηση της βιοποικιλότητας και την αειφορική χρήση των συνιστωσών της, παρά με την έλλειψη ξεκάθαρου και επικαιροποιημένου θεσμικού πλαισίου για το κάθε τι. Μάλιστα, ειδικά για τη βιοποικιλότητα, το ΥΠΕΚΑ έχει νομοθετήσει πρόσφατα (Ν. 3937/2011).

6. Ανά Ειδικό στόχο επισημαίνουμε προβλήματα οργάνωσης, ομοιογένειας και συσχέτισης δράσεων με στόχους με σκοπό τη βελτίωση και ορθή συγκρότηση του καταλόγου δράσεων.
7. Ειδικός στόχος 1.1., Δράσεις 1.1.1. και 1.1.2. Στην πρώτη δράση είναι περιεργο που υπάρχει μόνο, και ειδικά, η κατασκευή της βάσης δεδομένων. Είναι σκόπιμο οι δύο δράσεις (της βάσης δεδομένων και της απογραφής της βιοποικιλότητας) να συμπυκνωθούν σε μία, διότι αφενός δεν μπορεί να γίνει απογραφή χωρίς το κατάλληλο πληροφοριακό εργαλείο στο οποίο θα εισέλθουν τα δεδομένα, και αφετέρου, από τα ειδικά στοιχεία που θα απογραφούν και τον βαθμό λεπτομέρειας της απογραφής θα προκύψουν και οι απαιτήσεις σε εργαλεία καταχώρισης και συνεπώς οι προδιαγραφές των πληροφοριακών συστημάτων. Οι δύο ενέργειες είναι αλληλένδετες. Θεωρείται δεδομένο ότι εκτός από τη χλωρίδα και πανίδα, θα πρέπει να περιλαμβάνονται οι τύποι οικοτόπων και τα οικοσυστήματα (βλ. και Δράση 1.2.1.).
8. Ειδικοί στόχοι 1.1. και 1.2. Είναι αλληλοκαλυπτόμενοι και μπερδεύουν τον αναγνώστη αντί να ξεκαθαρίζουν το τι περιλαμβάνεται στον καθένα. Ενδεικτικά: Παρότι ο εμπλουτισμός της γνώσης για την παρούσα κατάσταση της βιοποικιλότητας είναι στον στόχο 1.2., η απογραφή της βιοποικιλότητας είναι υπό τον στόχο 1.1. Η απογραφή της βιοποικιλότητας δεν εμπλουτίζει τη γνώση; Ο τίτλος του στόχου 1.2. που αφορά την υποστήριξη της έρευνας, ειδικά με πρωτογενή δεδομένα, δεν αλληλεπικαλύπτεται με τη δράση 1.1.2. του στόχου 1.1.; Ή μήπως η απογραφή της βιοποικιλότητας θα γίνει χωρίς συλλογή πρωτογενών δεδομένων; Πώς θα διακρίνονται η συγκέντρωση της γνώσης (βλ. απογραφή), από τον «εμπλουτισμό της γνώσης»; Επίσης, για να μην είναι κενό γράμμα η «υποστήριξη της έρευνας πεδίου», πώς προτίθεται το ΥΠΕΚΑ να οργανώσει την υποστήριξη αυτή, δεδομένου ότι απαιτούνται α) σύνδεση με το σχέδιο δράσης για την έρευνα και β) συντονισμός με τα ερευνητικά ιδρύματα (ΑΕΙ, ΤΕΙ, Ερευνητικά Ινστιτούτα κ.λπ.), η πλειονότητα των οποίων ανήκει κυρίως στο Υπουργείο Παιδείας και στη ΓΓΕΤ; Επανερχόμαστε στο σχόλιό μας, ότι αυτή η περίοδος είναι η κατάλληλη για να γίνουν τα ανωτέρω, καθώς τώρα καθορίζονται οι προτεραιότητες και οι δράσεις των επιχειρησιακών προγραμμάτων στο πλαίσιο του ΣΕΣ 2014-2020, συμπεριλαμβανόμενης της έρευνας.

9. Ειδικός στόχος 1.1. Από πού προκύπτει η αναγκαιότητα σύνδεσης της ΕΤΥΜΠ με «χωρικές βάσεις βιοποικιλότητας», σε όλη τη χώρα, στη χέρσο και στο νερό; Πάντως, δεν φαίνεται να απορρέει από τη Στρατηγική. Σε κάθε περίπτωση, εκτός από τη σκοπιμότητα, πρέπει να ελεγχθεί και η εφικτότητα – μπορεί να είναι κάτι απλό, ή κάτι πολύ σύνθετο, με υψηλό κόστος σε σχέση με το όφελος. Επίσης, ενδεχομένως η σχέση κόστους οφέλους να ήταν μεγαλύτερη για δράσεις που απουσιάζουν, όπως π.χ. η ολοκλήρωση του ψηφιακού γεωλογικού υποβάθρου της χώρας. Αν το σχέδιο δράσης είχε καθορίσει προτεραιότητες θα μπορούσαμε να τοποθετηθούμε επ’ αυτών των δράσεων.
10. Ειδικός στόχος 2.1., Δράσεις 2.1.1. και 2.1.2. Με βάση τα κριτήρια διεθνών οργανισμών, αλλά και της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ, στα σημαντικά είδη περιλαμβάνονται και τα ενδημικά. Με τον τρόπο που είναι διατυπωμένοι οι τίτλοι δράσεων, φαίνεται ότι για τα ενδημικά είδη δεν θα υπάρχει θεσμική αναγνώριση, παρά μόνο κατάλογος ειδών (που εν τω μεταξύ περιπτώσει, θα μπορούσε να αποτελέσει δράση του στόχου για την αύξηση της γνώσης για τη βιοποικιλότητα). Αν όντως είναι αυτή η πρόθεση της διοίκησης (δηλαδή, μόνο να βγει ένας κατάλογος ενδημικών ειδών χωρίς θεσμική προστασία), να μείνουν διακριτές οι δράσεις και να μεταφερθεί η δράση 2.1.2. υπό τον στόχο 1. Αν όμως η διοίκηση προτίθεται να συνεξετάσει και τα ενδημικά είδη στις προτάσεις θεσμικής αναγνώρισης, όπως και προτείνουμε, τότε είναι ιδιαίτερος σκόπιμοι οι δύο δράσεις να συνενωθούν.
11. Ειδικός στόχος 2.1., Δράση 2.1.3. Δεν είναι κατανοητό πώς ο οδηγός αναγνώρισης ειδών εξυπηρετεί τον προγραμματισμό προτεραιοτήτων διατήρησης. Προτείνουμε να μεταφερθεί υπό τον στόχο 1. Αν δε στους σκοπούς σύνταξης ενός τέτοιου οδηγού είναι η ευρύτερη δημοσιοποίηση σε ομάδες πολιτών, συλλέκτες ειδών κ.λπ., τότε προτείνουμε να ενταχθεί υπό τον στόχο 11. Σε κάθε περίπτωση δεν ενδείκνυται για το 1^ο σχέδιο δράσης που καταρτίζεται στην Ελλάδα για τη βιοποικιλότητα. Κατ’ αναλογία, το σχέδιο δράσης της Μεγάλης Βρετανίας θα περιείχε ως μέτρο να ανανεώνει ο Collins τους οδηγούς για τα είδη;
12. Ειδικός στόχος 2.1. Είναι σκόπιμο η δράση 2.1.4. Κωδικοποίηση της δασικής νομοθεσίας να μεταφερθεί υπό τον Ειδικό στόχο 5.5, κατ’ αναλογία με τη δράση 5.5.11 που αφορά στην Κωδικοποίηση της νομοθεσίας για την αλιεία και δεδομένου ότι πολλές πλευρές της δασικής νομοθεσίας αφορούν στη διαχείριση των δασών.
13. Ειδικός στόχος 2.1., Δράση 2.1.5. Παρότι τα Κόκκινα Βιβλία παρέχουν σπουδαία πληροφορία και δεδομένα για τον προγραμματισμό των προτεραιοτήτων διατήρησης, ωστόσο θα πρέπει να διασφαλισθεί ότι θα βασισθούν σε νέα πρωτογενή δεδομένα πεδίου για όλη τη χώρα. Καλωσορίζουμε την πρόθεση της διοίκησης να ολοκληρώσει, έως το 2020, την απογραφή της βιοποικιλότητας στη χώρα, την οργάνωση των δεδομένων σε σχετικά πληροφοριακά συστήματα και κατόπιν την έκδοση επικαιροποιημένων Κόκκινων Βιβλίων.

14. Ειδικός στόχος 2.3. Είναι σκόπιμο να προβλεφθεί η ρύθμιση θεμάτων αποζημιώσεων σε παραγωγούς από ζημιές που προξενούνται από την άγρια πανίδα, εάν δεν έχει ήδη γίνει.
15. Ειδικός στόχος 3.1., Δράση 3.1.2. Προβλέπεται ακόμη μία βάση δεδομένων! Ποια είναι η σχέση της με τη βάση δεδομένων που προβλέπεται στον Ειδικό στόχο 1., με τη βάση δεδομένων που αποτελεί παραδοτέο του προγράμματος της εποπτείας υπό τη δράση 2.2.3, με «τις χωρικές βάσεις δεδομένων βιοποικιλότητας» (βάσιμα θεωρούμε ότι είναι περισσότερες της μίας) που στη δράση 1.1.4. θα συνδεθούν με το πληροφοριακό σύστημα της ΕΤΥΜΠ; Στην Εθνική Στρατηγική δεν βρήκαμε πού τεκμηριώνεται η αναγκαιότητά της και επίσης δεν είναι καθόλου κατανοητό ποιον σκοπό εξυπηρετεί. Επιπροσθέτως, δεν κατανοούμε πώς ορίζονται οι έννοιες της «οικολογικής κατάστασης» και της «κατάστασης διαχείρισης» των προστατευόμενων περιοχών. Εξ όσων γνωρίζουμε από σχετικά κείμενα της ΕΕ που επεξηγούν και ερμηνεύουν όρους της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ, υπάρχουν οι έννοιες της κατάστασης διατήρησης για τύπους οικοτόπων και είδη, της ακεραιότητας για το επίπεδο περιοχής Natura 2000 ή της συνολικής αξιολόγησης κάθε περιοχής Natura 2000 για κάθε τύπο οικοτόπου και είδος Κοινοτικού ενδιαφέροντος κ.ο.κ.
16. Ειδικός στόχος 3.1. Δράσεις 3.1.5 και 3.1.10. Ποια είναι η σχέση των δύο δράσεων δεδομένου ότι αφορούν και οι δύο παρακολούθηση σε προστατευόμενες περιοχές; Δεν είναι λογικό να εντάσσεται η 3.1.10 στην 3.1.5; Ποια είναι η σχέση των πληροφοριακών συστημάτων που θα αναπτυχθούν, τόσο μεταξύ τους όσο και με τις βάσεις δεδομένων που προβλέπονται στους υπόλοιπους ειδικούς στόχους (βλ. ανωτέρω σχόλιο); Αν η δράση 3.1.10 αφορά μόνο στην ανάπτυξη του συστήματος παρακολούθησης με τηλεπισκόπηση και όχι στην εφαρμογή του, τότε είναι σκόπιμο να μεταφερθεί υπό τον στόχο 1 γιατί αφορά στη βελτίωση της γνώσης. Επισημαίνουμε, με την αφορμή αυτή, ότι σε ευρωπαϊκό επίπεδο έχουν γίνει προσπάθειες ανάπτυξης σχετικών εργαλείων. Το ΕΚΒΥ συμμετέχει σε σχετικό FP7 (έργο MONINA <http://www.ms-monina.eu/>), με πιλοτική εφαρμογή στην Ελλάδα στην προστατευόμενη περιοχή του Αξιού.
17. Ειδικός στόχος 3.1., Δράση 3.1.7. Εξ όσων γνωρίζουμε, η μελέτη ανάπτυξης συστήματος φύλαξης για τις προστατευόμενες περιοχές με φορείς διαχείρισης, έχει ήδη εκπονηθεί και χρηματοδοτηθεί από το Γ ΚΠΣ και το ΕΣΠΑ. Εάν δε, έχει παραληφθεί από τη διοίκηση, είναι λογικό η δράση να αφορά μόνο στην εφαρμογή του συστήματος και όχι στην ανάπτυξή του.
18. Ειδικός στόχος 3.2, Δράση 3.2.4 Σε τι διαφέρει η εφαρμογή οριζόντιων μέτρων διατήρησης ανά τύπο οικοτόπου και είδος των σχετικών Ευρωπαϊκών Οδηγιών από τα αναφερόμενα στη Δράση 2.3.2 Εφαρμογή οριζόντιων μέτρων διαχείρισης και αποκατάστασης για είδη και τύπους οικοτόπων της Ελλάδας;
19. Ειδικός στόχος 3.2, Δράση 3.2.6. Η κατάρτιση του ΡΑΦ πρέπει να εντάσσεται υπό τον Ειδικό στόχο 2.1. που αφορά στον προγραμματισμό των προτεραιοτήτων διατήρησης, η δε υλοποίηση των μέτρων που θα προτείνονται να παραμείνει ως έχει. Επισημαίνεται ότι η εφαρμογή υπάρχει και στις δράσεις 2.3.1 και 2.3.2.

Τελικά, οι ειδικοί στόχοι 2.1, 2.2 και 2.3 αφορούν σε όλη τη χώρα πλην των περιοχών του δικτύου Natura 2000;

20. Ειδικός στόχος 3.3, Δράση 3.3.1. Το πρώτο τμήμα της αφορά στον προγραμματισμό των προτεραιοτήτων διατήρησης των σημαντικών ειδών και οικοτόπων της χώρας (ειδικός στόχος 2.1.) και προτείνεται να μεταφερθεί εκεί. Το δεύτερο τμήμα της δράσης προτείνεται να παραμείνει ως έχει.
21. Ειδικός στόχος 4.1. Θυμίζουμε το σχόλιο που στείλαμε για την Εθνική Στρατηγική, στο οποίο τονίζαμε ότι με βάση πρόσφατη οικονομική μελέτη², τα οικονομικά οφέλη από τη διατήρηση της τράπεζας υπερτερούν του κόστους διατήρησής της. Είναι, πιστεύουμε, ασφάλεια για το μέλλον, να ενταχθεί με σαφήνεια στο σχέδιο δράσης 2014 – 2020 η πρόβλεψη για τη διατήρηση και ενίσχυση της Τράπεζας Γενετικού Υλικού (ΕΘΙΑΓΕ) του Υπουργείου Γεωργίας.
22. Ειδικός στόχος 5.5. Οι δράσεις 5.5.2. (Αναμόρφωση προδιαγραφών δασικών διαχειριστικών σχεδίων συμβατών με διατήρηση βιοποικιλότητας και κλιματική αλλαγή), 5.5.3 (ρυθμίσεις συγκομιστικών εργασιών) και 5.5.5. (εφαρμογή μέτρων αειφορικής διαχείρισης δασών), όλα αποσκοπούν σε αυτό που φαίνεται ως ξεχωριστή δράση, 5.5.6. (ρυθμίσεις δασοπονίας προς όφελος ειδών και οικοτόπων). Δεν είναι λοιπόν δράση, αλλά στόχος. Οι ρυθμίσεις δασοπονίας προκύπτουν από νέες προδιαγραφές (5.5.2) που θα εφαρμοστούν (5.5.5.) και από την εφαρμογή του νέου τρόπου οργάνωσης της συγκομιδής ξύλου (5.5.3.). Δεν είναι κατανοητή ως ξεχωριστή δράση, προτείνουμε να συμπληρώσει τη δράση 5.5.5.
23. Ειδικός στόχος 5.5.5., Δράσεις 5.5.11 και 5.5.12. Αναρωτιόμαστε: η δράση 5.5.12 (νέες ρυθμίσεις της αλιείας που προστατεύουν είδη και οικοτόπους) δεν αποτελεί τμήμα της δράσης 5.5.11 (επικαιροποίηση της υπάρχουσας νομοθεσίας για την αλιεία);
24. Ειδικός στόχος 5.5.5, Δράση 5.5.15. Υποθέτουμε ότι, σε ό,τι αφορά στις παραγωγικές δραστηριότητες, το υπουργείο Αγροτική Ανάπτυξης και η Ειδική Γραμματεία Δασών με τις υπηρεσίες τους σε όλη τη χώρα, έχουν τις διαδικασίες και τα μέσα, εδώ και χρόνια, να τις παρακολουθούν. Εάν αυτό συμβαίνει, θα ήταν πιο δόκιμο, να προταθεί η ένταξη στοιχείων της βιοποικιλότητας στο υπάρχον σύστημα παρακολούθησης των παραγωγικών τομέων, παρά η από την αρχή οργάνωση συστήματος παρακολούθησης για τις εν λόγω δραστηριότητες. Άλλωστε, νομίζουμε ότι η εκ νέου οργάνωση συστήματος παρακολούθησης για τη γεωργία, τη δασοπονία, την αλιεία και τις υδατοκαλλιέργειες είναι ένα ευρύτερο θέμα και ξεφεύγει από τους σκοπούς και το πεδίο εφαρμογής του σχεδίου δράσης για τη βιοποικιλότητα.
25. Ειδικός στόχος 6.3., Δράση 6.3.1. (αναγνώριση καταγραφή και ταξινόμηση γεωτόπων). Εμπλουτίζει την υπάρχουσα γνώση και προτείνουμε να ενταχθεί στον γενικό στόχο 1.

² Xerapadeas A., P. Ralli, E. Kougea, S. Spyrou, N. Stavropoulos, V. Tsiaousi, and A. Tselikas. 2014. Valuing insurance services emerging from a gene bank: The case of the Greek Gene Bank. *Ecological Economics* 97: 140–149.